

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi

Attityder till cannabis –
Intervjuer med unga vuxna

Rima Al Shannag

Kandidatuppsats 2015

Handledare: Marie Bergström
Examinator: Robert Holmberg

Sammanfattning

Syftet med denna studie är att undersöka en grupp unga vuxnas attityder till cannabis. Att undersöka och förstå attityder till cannabis är värdefullt för att effektivisera strategier att bemöta olika problem menar experter. Studien ämnar undersöka deltagarnas uppfattning om cannabis, deltagarnas uppfattning om olika lagstiftningars betydelse i relation till cannabis samt deltagarnas uppfattning om omgivningens attityder till cannabis. I Sverige är det främst unga killar/men i åldern 16-29 som använder cannabis och uppskattningsvis är det omkring 9 procent. Den valda metoden var kvalitativ ansats med en fokusgrupp som bestod av fem unga vuxna killar i åldern 20-25. Ur fokusgruppen framkom det att erfarenhet, media, samhälle och olika lagstiftningar är några av de viktiga faktorer som har en direkt koppling till attityderna till cannabis. Tidigare forskning påvisar dessa samband men denna korrelation kan även bero på många andra bakomliggande komplexa förklaringar och faktorer vad det gäller attityder till cannabis.

Nyckelord: unga vuxna, attityder, cannabis, fokusgrupp

Abstract

The purpose of this study is to examine a group of young adults' attitudes to cannabis. Examining and understanding attitudes to cannabis is valuable to streamline better strategies to address the various problems existing, according to experts. This study aims to examine the participants' perceptions of cannabis, participants' perception of different drug laws and the perception of the environments attitude to cannabis. In Sweden, it is mainly young boys/men aged 16-29 who use cannabis. The method chosen was a qualitative approach with a focus group, which consisted of five young adults men aged 20-25. The focus group revealed that experience, media, society, and different laws are some of the key factors that have a direct link to the attitudes to cannabis. Previous research indicates these relationships, but this correlation can also be caused by many other underlying complex explanations and factors regarding attitudes toward cannabis.

Keywords: young adults, attitudes, cannabis, focusgroup

Introduktion

Inledning

I en artikel från sydsvenskan ”Cannabisaktivisterna kraftsamlar i Malmö” skriven av Fagerström hämtad från Sydsvenskan.se, berättar en forskare som studerat attityder till cannabis, Josefin Månsson vid Stockholms universitet, om vikten att bemöta cannabis förespråkarna genom att förstå tankarna bakom attityderna och argumenten.

Cannabis är den vanligaste och mest använda drogen i Europa visar europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotika missbruk 2014 ECNN. United nations office on drugs and crime UNDOC 2014 redovisar i sin world drug report att cannabis produceras praktiskt taget i varje land i världen.

Uppskattningsvis är det omkring 33 procent av Europas unga och unga vuxna i åldern 15-34 år som har använt cannabis någon gång det senaste året, och framförallt är det unga män. I Sverige är det främst unga vuxna som använder cannabis. Uppskattningsvis är det omkring 9 procent killar i åldern 16-29 som använt cannabis under år 2013 (Heimerson, Kark, Kölegård & Wallensten, 2014; Leifman, 2014). I Kanada, USA och Australien är det betydligt fler som uppges använda cannabis.

Svenska folkhälsans årsrapport från år 2014 och rapport från centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning visar att andelen som angett cannabisanvändning år 2013 är betydligt högre bland unga vuxna i åldersgruppen 16-29 år. Rapporterna visar även att cannabisanvändningen ökade något under perioden 2004-2013. Enligt Svenska folkhälsans årsrapport är cannabisbruket mest utbrett i storstadsregionerna och i Skåne.

Överläkare Stefan Sparring är chef vid Maria ungdom i Stockholm. Han anser att det finns en risk att cannabisanvändningen kommer att börja öka ännu snabbare. Han menar att när siffran kommer upp i att 15-20 procent använder drogen så handlar det inte längre om udda grupper utan om ungdomar från helt vanliga förhållanden (Wallskär, 2011, refererat i statens folkhälsoinstitut, 2012).

Bakgrund

Cannabis är samlingsnamnet för droger som härstammar från hampväxten med det latinska namnet cannabis sativa. Denna växt har en lång historia inom textilindustrin och har använts på olika sätt tack vare växtens

fibrer. De olika användningsområdena är råmaterial vid tillverkning av rep och säckar. Andra nyare beredningsformer är till exempel matolja, tvål, schampo och bränsle (Nordegren & Tunving, 1984; Ramström, 2009). Marijuana, hasch och hascholja är olika beredningsformer av cannabis. Det mest frekventa användningssättet är genom rökning (Nordegren & Tunving, 1984; Ramström, 2009). THC delta-9(tetrahydrocannabinol) är den aktiva substansen i cannabis som påverkar hjärnan, den kognitiva förmågan och sinnesstämningen oavsett om drogen intas oralt eller via rökning (Nordegren & Tunving, 1984; Ramström, 2009).

De skadeverkningar man kan få av cannabis är att blodflödet till hjärnan minskar av rökningen. Detta gör att hjärnan inte arbetar effektivt vilket påverkar minne, inlärningsförmåga och koncentration. Långtidsbruk av cannabis är skadligt för lungorna, andningsorganen och immunförsvar (Stewart & Moreno, 2013; Ramström, 2009; Nordegren & Tunving, 1984).

Lagar som gäller i olika länder.

I Sverige gäller narkotikastrafflagen SFS 1968:64 som innebär att all hantering av narkotika är olagligt. Vid medicinering eller i en tjänstesituation frigges man de lagliga konsekvenserna. Innehav av narkotika straffas med böter och/eller fängelse om brottet är ringa. Gäller det ett grövre brott så är straffet fängelse (Sveriges riksdag, 1968).

I Europa varierar reglering av bruk och innehav av narkotika från land till land. Vissa länder är hårdare än andra med sina straff, beroende på vilket land det gäller. Narkotikainnehav i Europa anses vara olagligt men de nationella rättssystemen är överordnade den internationella narkotikalagstiftningen. Insatserna från polisstyrkorna varierar därför mellan och inom länderna (ECNN, 2014).

Sverige, Norge och Finland menar att aktiva polisinsatser är effektiva på så sätt att de har en avskräckande inverkan på narkotikabruket. I Danmark, Tyskland och Österrike straffas innehav med en varning, en villkorlig dom eller med en uppmaning att sluta använda drogen. Om man däremot är straffad sedan tidigare så kan innehavet leda till hårdare rättsliga åtgärder. I Irland är innehav straffbart oavsett om man brutit mot lagen tidigare eller inte. I Spanien, Italien och Portugal straffas inte innehav, utan man får också en varning (ECNN, 2014).

I Uruguay och i delstaterna Washington och Colorado är produktion, distribution och konsumtion av cannabis avkriminaliserat. Medicinsk marijuana är legaliserat i 20 delstater och 11 stater överväger att göra det (UNDOC, 2014).

Definition av unga vuxna. Utvecklingspsykologin hjälper oss med sina bidrag att förstå ett helt livs olika faser, samt att begripa de processer som är dominerande under utvecklingsfaserna. Det är mycket som händer med en människa från det att hon föds till det att hon dör menar Hwang och Nilsson (2011).

Svårigheten inom utvecklingspsykologin finns alltid när det kommer till att besvara frågor som varför saker blir som de blir och varför individer reagerar olika. Detta beror dels på att varje person är unik och dels för att det är svårt att avgöra om det är genetiken eller miljön som ligger bakom, eller om det är en interaktion mellan båda. Utvecklingspsykologin belyser oss om hur varje enskild individs utveckling är komplex och att det oftast uppstår ett samspel mellan olika faktorer som är unika för var och en (Hwang & Nilsson, 2011).

Inom utvecklingspsykologin skiljer man mellan begreppen adolescens från pubertet där pubertet står för den fysiska utvecklingen, medan adolescens representerar den känslomässiga och mentala utvecklingen hos unga vuxna. Adolescensen är en engelsk term som används för att beskriva den målgruppen som är på väg att bli vuxna. De olika utvecklingsfaserna delas i följande kategorier: Preadolescensen, tidig adolescens, hög adolescens, sen adolescens och postadolescens. Målgruppen unga vuxna tillhör postadolescens perioden som är mellan 20-25 år med utgångspunkt för utvecklingspsykologi. Enligt Goldinger (1986) så börjar individen bli vuxen först vid 25 årsåldern.

Definition av attityder. Socialpsykologin studerar aktivt människans beteenden i förhållande till andra människor. Interaktionen med den sociala omvärlden som innefattar människor, föräldrar, samhälle, skola och miljö är en viktig del av den mänskliga utvecklingsprocessen inom socialpsykologin.

Socialpsykologin studerar människans beteenden i förhållande till andra människor och hur dessa interaktioner påverkar attityder och normer hos den enskilda. Tankar, känslor, handlingar och attityder är viktiga utvecklingsprocesser inom den sociala kontexten och i relation till andra

människor. Människan är en social varelse som ständigt påverkas av sin omgivning (Nilsson, 1996; Svensson, 1992).

För att förstå en människans attityd så är det viktigt att utgå ifrån tre viktiga faktorer: a) tro b) känsla och c) handling i relation till objektet, i det här fallet cannabis. Det kan vara en av dessa faktorer som förklarar en attityd eller så är det alla tre faktorer som samspelar, vilket oftast är fallet (Kaufman & Kaufman, 2010).

Tro står för de tankemönster en individ har och hur denna förhåller sig till en viss sak. En positiv eller negativ attityd till cannabis kan till exempel bero på att personen inhämtat information om vad som är bra och vad som är dåligt med cannabis och utifrån det utvecklat en attityd som är positiv eller negativ. Känslor står för sådant som känns behagligt eller obehagligt. Hur något känns har en triggande inverkan på attityder. Handling speglar individens beteende i relation till något. Om en person är cannabisrökare, till exempel, är det ett beteende som med stor sannolikhet tyder på en positiv attityd (Kaufman & Kaufman, 2010). Alla icke rökare däremot behöver nödvändigtvis inte ha en negativ attityd till cannabis, dels för att vissa användare äter det och dels för att vissa inte har en negativ attityd men väljer ändå att inte röka.

Studier om attityder till cannabis. En artikel från Nordic drug survey (1993-1995) som mätte attityder till cannabis i de nordiska länderna visade att Danmark hade den mest liberala synen i jämförelse med Sverige, Finland och Norway. Artikeln innehåller även studier som påvisar tydliga samband mellan erfarenhet och attityd. Personliga upplevelser och erfarenheter har en stark tendens att influera subjektiva åsikter och attityder i de nordiska länderna. Det var tydligt att den mest positiva attityden har de som har erfarenhet av drogen. De som inte har erfarenhet av drogen eller kompisar med erfarenhet hade en mindre positiv attityd till drogen.

I en studie av Fetherston och Lenton (2004) skrivs det att kriminologisk forskning lyfter fram vikten med att undersöka samt ta del av allmänhetens attityder till cannabis drogen för att kunna effektivisera lagstiftningar.

En annan studie av Resko (2014) som undersökte attityder från allmänheten till cannabis menar att många användare inte är medvetna om de hälsoproblem som är relaterade till cannabis bruk på grund av att cannabis alltid

har uppfattats som en ofarlig drog. Det i sin tur menar författaren gör den målgruppen omottaglig och otillgänglig för hjälp om och när hälsoproblem uppstår.

En forskningsartikel av Saiva (2008) som undersökte attityder till cannabis och legaliseringen av drogen visar att faktorer som ålder, utbildning, ras, inkomst, politisktilhörighet, regionstillhörighet och religion har en direkt korrelation med attityderna till cannabis.

Bottorff et al. (2013) gjorde en kvalitativ deskriptiv studie om attityderna från allmänheten till cannabis bruk. Studien visade att de som använde drogen upplevde en stigmatisering från omgivningen trots legaliseringsvågen. Att förstå hur individer uppfattar eller förhåller sig till ett tabubelagt ämne kan bidra till utveckling av strategier att bemöta hinder och problem på ett mer effektivt sätt.

Synen på cannabis har ändrats något på senare år på grund av legalisering av drogen i en del stater, medias inverkan samt olikheter i hur lagstiftning tillämpas från land till land i Europa. Hemmaodlingen av hampväxten som cannabis utvinns ur, den omfattande smugglingen och attityder till cannabis är huvudfaktorerna till ökningen av cannabisbruket menar många experter (Wallskär, 2011, refererat i statens folkhälsoinstitut, 2012).

I en artikel från metro ”Expert: Legalisering av cannabis kan få färre att ta spice” skriven av Hielscher hämtad från Metro.se, berättar professor emeritus i kriminologi, Henrik Tham vid Stockholms universitet, att legalisering av cannabis med information om skadeverkningar med försäljning via Systembolaget exempelvis så kan minska försäljning och köp av farliga nättdroger.

Syfte

Syftet med denna studie var att undersöka deltagarnas egna uppfattningar om och attityder till cannabis och cannabisbruk.

Metod

Deltagare

Målgruppen var unga vuxna män. Urvalet bestod av fem deltagare i åldrarna 20-25. På grund av tidsbegränsningar gjordes ett bekvämlighetsurval. Ett

informationsbrev om studiens syfte att belysa attityder till cannabis skickades via ett socialt nätverk. Förhoppningen var att hitta 5-10 deltagare med erfarenhet till cannabis men tyvärr var det inget jag kunde styra över eller påverka i förväg, dels av etiska skäl och dels på grund av tidsbrist.

Design

Den valda metoden var kvalitativ ansats med en fokusgrupp som består av fem unga vuxna killar i åldern 20-25. Författaren valde kvalitativ ansats för att ta del av målgruppens egna upplevelser, uppfattningar och tankar kring cannabis (Kvale & Brinkmann, 1997; Morgan & Krueger, 1998).

Fokusgrupper är en form av semistrukturerad intervju där deltagarna fick delta i en diskussion utifrån strukturerade frågor. Det som skiljer fokusgrupper från gruppintervjuer är interaktionen mellan deltagarna som är då viktigare än den mellan intervjuare och deltagare. I fokusgrupper är det gruppdynamiken och det levande samtalet mellan deltagarna som är kärnan och författaren har en så liten roll i diskussionerna som möjligt (Kvale & Brinkmann, 1997; Morgan & Krueger, 1998).

Fokusgrupper är bra att använda för att få en bredare förståelse för hur en viss målgrupp tänker kring ett visst ämne eller hur de upplever något. Fokusgrupper fokuserar på förståelse för varför en målgrupp gör som de gör, tycker som de tycker och varför de tycker att något är bra eller dåligt. I och med forskningsfrågans natur så anser författaren att en fokusgrupp är mest lämplig att använda. En annan fördel med denna metod var effektiviteten i datainsamlingen som inte krävde några kostsamma resurser. Det krävdes inte heller många deltagare då fördelen ligger i att kunna ge alla deltagare en röst. Vilket hade blivit svårt om gruppen bestod av för många deltagare.

Procedur

Tid och plats bestämdes med de fem deltagare som visade intresse att vara med i fokusgruppen. Plats kan tyvärr inte anges för att skydda deltagarnas identitet. Upplägget för fokusgruppen var enligt följande struktur: Under introduktionsdelen presenterades temat och syftet med studien och deltagarna fick svara på en öppen- och uppvärmningsfråga om vad som fick de att vilja delta. Det skapades ingen diskussion kring den öppna frågan men den initierade

till en vidare diskussion, när kärnfrågorna ställdes utifrån syftet om attityder till cannabisdrogen. Följande huvudfrågor formulerades: Vad har unga vuxna för uppfattning om cannabis? Vad har unga vuxna för uppfattning om narkotikalagarna i världen? Vad har unga vuxna för uppfattning om omgivningens attityder till cannabis? De sista fem minuterna togs upp avslutande kommentarer och en summering av diskussionen. Diskussionerna pågick totalt i 60 min. Fokus på kärnfrågorna pågick i ca 45 minuter. Fokusgruppen spelades in med en voice app som är dagens motsvarighet för bandspelare.

Analys

Resultaten transkriberades med stöd av ett ”IncScribe” datorprogram. Under fokusgruppen förde författaren kortare anteckningar för att fokusera på samtalet och upprätthållandet av balansen deltagarna emellan. Det var av stor vikt att alla kom tilltals.

Diskussionen avlyssnades ett flertal gånger för ett helhetsperspektiv på kategorier som framkom. Sedan lästes hela transkriberingen ett flertal gånger för att ringa specifika synpunkter i relation till syftet. Huvudkategorier har omarbetats ett flertal gånger för att undvika att fastna i detaljer och med hänsyn till den begränsade intervju tiden samt med största hänsyn till deltagarnas anonymitet. Detta resulterade i två relevanta huvudkategorier i relation till studiens syfte om attityder till cannabis. Dessa två huvudkategorier uppdelades i underkategorier och strukturerades i förhållande till varandra. Resultaten presenteras på grupp nivå för att inte utge enskilda informanter. Vissa meningar från inspelningen var otydliga och uteslöts från resultaten.

Etik

Författaren utgick ifrån (Shaughnessy, Zechmeister & Zechmeister, 2012 och Lövgren) för att förmedla informanterna om de forskningsetiska principerna enligt följande:

- Deltagarna informerades om syftet med studien och fick ställa frågor.
- Författaren tog del av deltagarnas samtycke och informerade informanterna om deras frivillighet och rätt att bryta när de vill.
- Deltagarna informerades om att materialet presenterades så att ingen skulle kunna känna igen de enskilda deltagarna, genom att inga karakteristiska för de enskilda personerna redovisas i rapporten.

När diskussionerna analyserades och transkriberades färdigt, raderades inspelningar på datorn och mobilen på ett säkert sätt. I manuset framgår inga namn eller annat som kan kopplas till deltagarnas identitet och resultat presenterades i gruppform. Eftersom författaren i förväg inte kunde känna till deltagarnas bakgrund och eller erfarenhet så var det svårt att styra innehållet i diskussionerna. En förutsättning för fokusgrupper är att samtalen flyter på med en viss försiktig styrning från moderatorns sida (Kvale & Brinkmann, 1997; Morgan & Krueger, 1998).

Urvalet bedömdes därför inte som utsatt men diskussionernas natur ledde till en viss utsatthet som ger författaren ett större ansvar att värna om deltagarna under och efter forskningsprocessen. En del av resultaten har utelämnats för att skydda informanternas identitet och ett samtycke mottogs från samtliga att använda citat. Författaren valde dock citaten med omsorg och i relation till syftet om generella attityder och uppfattningar kring drogen.

Deltaganra informerades om att de fick kontakta författaren om funderingar eller frågor skulle uppstå efteråt samt erbjöds möjligheten att läsa manuset när det är klart. De etiska principerna togs upp av författaren tillsammans med handledaren i ett tidigt skede av studien. Den etiska processen diskuterades och aktualiserades i samråd med handledaren i enlighet med den etiskadeklarationen i samband med examensarbete.

Resultat

Resultaten redovisades i förhållande till syftet om attityder kring cannabis. Utifrån fokusgruppsintervjun, kom det fram två centrala kategorier och fyra underkategorier enligt Tabell 2.

Tabell 2. Kategorier och underkategorier från fokusgruppintervjun.

Kategori	Underkategori
Omgivningens betydelse för förhållningssätt till cannabis	Samhällets inverkan
	Medians inverkan
Förhållningssätt till cannabis	Erfarenheter & Uppfattningar
	Uppfattningar om ökat bruk

Inledningsvis presenteras deltagarnas generella svar på frågan varför de visade intresse för att delta i studien och sedan presenteras kategorier utifrån tabell 2.

Deltagarna upplevde en brist på kunskap i Sverige när det kommer till cannabis och ville framför sina tankar, känslor och upplevelser för att bidra till en djupare förståelse för attityderna till cannabis. De menade även att okunskap skapade stigma och att dessa kategoriserade individer i ett fack. Deltagarna lyfte upp normernas och attitydernas roll i samhället. De menade att samhället skapar attityder. Närmare om samhället och uppfattningar diskuteras senare. Ett par deltagare citeras:

”många vet inte vad cannabis är och att det inte var så farligt som det påstås vara”

”Folk generellt sett har för lite kunskap om cannabis och cannabisrökare och tycker att det är farligt. Om mitt bidrag skulle medföra en djupare förståelse för att cannabis inte är så farligt så tycker jag det är bra att det kommer fram.”

Huvudkategori

Samhälle. Den första huvudkategorin som framkom behandlar omgivningens betydelse för attityderna utifrån samhälle, lagstiftningar och media. Samhället behandlar de normer och lagar som råder i ett land. Deltagarna menar att samhällets normer och rådande lagar påverkar allmänhetens attityder till drogen. Eftersom drogen i Sverige är olaglig så bryter det mot normen och därför är det färre som vågar använda eller prata om drogen.

Vidare förklarar deltagarna att attityderna till cannabis är olika beroende på vilket land det gäller. Det är en mer liberal syn på cannabis i USA och länder som Nederländerna men i Sverige är det inte så liberalt eftersom drogen är olaglig och oaccepterad. Några citat som exempel på detta: *“Människor tänker det är USA det, där kan man använda det men här i Sverige där är det farligt. Den inställningen påverkar folk så mycket också, för de litar på det de hör.”*
“Lagen är ändå lagen. Det är den som talar till slut.”
”Det är lagen som styr attityder i ett land”

Media. Den andra underkategorin behandlar media och medias inverkan på attityder. Som media räknas tv-kanaler, musik, film och sociala nätverk. Samtliga deltagare var överens om att media har en betydande roll för ökningen av cannabisbruket. De menar att amerikansk tv som visas i Sverige har börjat publicera serier och filmer som framhäver cannabis som något ofarligt. Medan på svenska kunskapskanaler så visas dokumentärer som framhäver cannabis som något dödsfarligt. Medias inverkan på en allt för tidig användningsdebut bland ungdomar var en orsak till varför ungdomar ville testa drogen för tidigt. Några citat som förstärker varandra som exempel: *“Det är ändå mer öppet på ett sätt idag generellt, kolla bara på tv, alla tv program som två och en halv män där de hade med var och vartannat avsnitt där de rökte gräs och serien visas dagtid, sånt kollar barn och ungdomar på”.*
”Det finns mycket mainstream musik som handlar om cannabis.”

Huvudkategori

Den andra huvudkategorin behandlar deltagarnas förhållningssätt till cannabis utifrån uppfattningar och erfarenheter.

Uppfattningar och erfarenheter. Uppfattningar och erfarenheter behandlar attityder till cannabis i förhållande till deltagarnas upplevelser, uppfattningar och erfarenheter. I ett samhälle där en drog är olaglig associeras användare till tunga missbrukare menar många av deltagarna. Fördomar kan sätta individen i en utsatt ställning speciellt när fördomen är även kopplad till lagen förklarades det vidare. Några citat som belyser detta:

”Det känns fel att bli associerad till en pundare när man känner att jag man är det.”

”Jag känner själv många som har försökt att ta upp ämnet, att de liksom röker gräs men oftast har det blivit att de bara tänker att man är en pundare”

”..bara en sådan grej liksom att man kan vara hur bra som helst som människa men så berättar man kanske att man rökt och så förändras bilden av en oavsett vad man har gjort eller inte har gjort.”

“Säger man det till fel person så är det kört, alla börjar tro att man är en pundare, slutar prata med en. Man kanske riskerar till och med sitt jobb. Det är alltså ingenting man nämner i en social situation.”

Deltagarna förklarade vidare att huruvida människor har eller inte har erfarenhet av drogen påverkar attityderna oavsett lagar. Människor som inte har erfarenhet av något främmande och som anses vara farligt, kommer instinktivt att ta avstånd. Ett par citat som förstärker varandra:

“Vet man inte så mycket om det så tar man avstånd för det som framförs som farligt”

“De som har provat, de ser annorlunda på det oavsett vad lagen säger men de som inte har provat det, de är rädda för att det är olagligt”.

När deltagarna tog upp diskussionen kring legalisering av cannabis så var åsikterna delade. Den ene beskrev att legalisering inte var lösningen på nardroger problematiken speciellt bland ungdomar, eftersom ungdomar alltid kommer att dras till att prova nya saker. Så sade denne:

“Jag tror inte att legalisering kommer att lösa bruket av cannabis för ungdomar kommer alltid vilja testa det förbjudna, för det är häftigt”

En annan deltagare förespråkade en legalisering av cannabis med en reglering som systembolaget och en åldersgräns menade denna:

“Jag tycker att det borde legaliseras med en åldersgräns på 20 år med informationen om hjärnans utveckling och rekommendationer att inte börja tidigare, och helst senare.”

Deltagarnas uppfattning om det ökade bruket. Socialsamhörighet var en av de olika faktorer som deltagarna lyfte upp som orsak bakom cannabisbruket. En annan faktor var den vardagliga stressen. Det fanns de som drack alkohol och det fanns de som rökte cannabis för att koppla av menade de. Några citat som tydde på likheter som exempel:

“Det är en social grej, precis som med alkohol för många andra. Man tar en drink efter jobbet eller på helgerna med sina kollegor eller kompisar. Att umgås med vänner på fritiden är viktigt”

“Cannabis är lika avkopplande som alkohol i rätt mängder och efter en lång dag på jobbet eller i skolan så röker man för att koppla av”

Medians roll i relation till filmer och serier och öppenheten med att visa cannabis på tv som en ofarlig drog har bidragit till den ökade konsumtionen av substansen, speciellt bland unga människor menade deltagarna. Ett exempel på detta: *“Sånt som visas på tv är också en faktor som gör att människor röker mer. Media har ett stort inflytande på tittare. Speciellt på ungdomarna.”*

Diskussion

I artikeln från Sydsvenskan förklarar forskaren med utgångspunkt för socialt arbete, att en djupare förståelse för resonemangen bakom attityder är en viktig förutsättning för att kunna bemöta cannabisanvändare. Vidare poängterar forskaren vikten med att följa attityderna för det kan vara så att många användare kanske inte ens upplever sitt bruk som ett problem. Å andra sidan är det inte så enkelt att följa attityderna eftersom i dessa diskussioner blandas det fler olika argument som inte är enkla att förstå alla gånger. Detta är en fråga som bland annat handlar om kultur, ideologi, religion m.m. Denna komplexitet i att förstå attityder kanske inte framgår tydligt av resultaten då en del resultat uteslöts. Det var svårt att följa en röd tråd då olika aspekter blandades in i diskussionerna som var svåra att koppla till studiens syfte. Resultaten ger oss dock en inblick i hur målgruppen tänker och tycker. Studien gick inte ut på att undersöka cannabis som missbruk eller beroende och av den anledningen går det inte att utesluta om målgruppen upplever detta som ett hälsoproblem eller inte.

För att återkoppla till det Josefin sa att användare kanske inte upplever sitt bruk som ett problem så kan det bero på okunskapen som studien av Resko, (2014) påvisade när han undersökte attityder från allmänheten till cannabis. Många var inte medvetna om de hälsoproblemen som kan uppstå och det kan vara en av förklaringarna till den positiva attityden. Detta betyder också att den målgruppen blir otillgänglig för hjälp när komplikationer uppstår.

En annan förklaring till målgruppens attityder kan bero på att cannabis är mest utbrett i storstäderna som det framgår av Svenska folkhälsans

årsrapport, 2014. Det är osäkert om en likvärdig målgrupp från en förort i norra Sverige hade uppvisat samma attityder eller förhållningssätt.

Ur ett utvecklingspsykologiskt perspektiv så kan attityder ändras eller utvecklas i förhållande till ålder. Det kan även finnas starka samband mellan deltagarnas attityd och erfarenhet som kan ha påverkat resultaten (Hakkarainen, 1995).

Författaren kan inte med säkerhet generalisera några somhelst slutsatser om målgruppen eftersom resultaten kan vara olika i förhållande till en annan fokusgrupp utan någon erfarenhet till cannabis. Om en person är rökare eller inte rökare har en klar inverkan på attityden (Kaufman & Kaufman, 2010).

Erfarenheter och uppfattningar

Studien som mätte attityder till cannabis och påvisade ett tydligt samband mellan erfarenhet och attityd bekräftar deltagarnas uppfattning om erfarenhetens roll till attityderna. Om en person har erfarenhet eller kunskap om cannabis eller inte påverkar dennes attityd till drogen och hur en förhåller sig till ämnet. Uppfattningar påverkas av attityder och om en person till exempel är cannabisrökare så är det ett beteende som med stor sannolikhet tyder på en positiv attityd (Kaufman & Kaufman, 2010). Samma gäller även uppfattningar, det går inte att generalisera något resultat i och med personliga upplevelser och erfarenheter har en stark inverkan på attityder.

För att återkoppla till studien av Bottorff et al. (2013) som visade på en stigmatisering från allmänheten trots legaliseringsvågen så tyder detta på att stigmatiseringen med stor sannolikhet är större i Sverige. Detta stöds av resultaten som mätte attityder till cannabis i de nordiska länderna och där Sverige är ett av de länder som tolererar drogen minst.

Uppfattningar och attityder kan även påverkas av andra faktorer som regionstillhörighet, religionstillhörighet och andra bakomliggande samband som inte är lätta att undersöka eller förstå (Saiva, 2008).

Samhälle

Samhällets roll utifrån normer och lagstiftningar kan förklara resultaten på minst tolerans attityderna till cannabis i Sverige. Det avskräckande rättssystemet är en del av Sveriges effektiva arbete mot drogbruket (ECNN, 2014). Det faktum att allmänheten inte tolererar cannabis visar på effektiva

resultat i enlighet med rättssystemets arbete mot drogbruket. Detta löser dock inte problematiken kring drogbruket eller farliga nätdroger. Om cannabis legaliseras så kanske nätdrogernas handel minskar men det kommer alltid finnas de som använder det ena och det andra. Det kommer alltid finnas ungdomar som lockas till häftigare saker. Sedan menar andra forskare att det är viktigt att lyfta upp allmänhetens attityder till cannabis för att effektivisera lagstiftningar, vilket innebär att allmänheten måste kunna prata öppet om attityder. En liberal syn är med andra ord att föredra för att kunna förstå djupare. Detta kan dock bli svårt i länder som Sverige där drogen är olaglig och frågan bemöts från ett annat perspektiv.

Rådande Europa lagar med utgångspunkt för ECNN 2014 och attityderna till cannabis som skiljer sig från olika länder ger belägg för lagarnas inverkan på attityder. Det är dock inte med säkerhet att attityderna ändras om cannabis skulle avkriminaliseras eftersom fler andra faktorer som exempelvis skadeverkningarna är en viktig faktor i korrelationen till attityderna.

Metod

En fokusgrupp ska helst bestå av 10-12 deltagare med liknande bakgrund för att garantera en öppen dialog. Med en fokusgrupp på fem deltagare blir det svårt att garantera en öppen dialog. Om liknande bakgrund däremot identifieras och formuleras i resultaten så går det med sannolikhet att utgå ifrån att dialogen var öppen. Detta hade varit mycket svårare om gruppen var för stor och med olika bakgrund. Likhet i utbildning är viktigast så att alla kan våga ta plats och vara med. Olikhet i utbildning är en annan faktor som kan ha påverkat resultaten. På så sätt var det en fördel att deltagarna var få (Kvale & Brinkmann, 1997; Morgan & Krueger, 1998).

Det var svårare än jag trodde att få tag på deltagare som tillhör en relevant målgrupp för ämnet och studien. Det är fler som har avstått på grund av ämnets känslighet. Detta kan göra saken svårare för kvalitativ forskning att undersöka generaliserbara förklaringar till attityder då målgruppen är svår att nå. Å andra sidan så tror författaren att tiden var en avgörande faktor för ett mindre representativt urval. Mer tid hade behövts för att hitta ett mer representativt urval för studiens syfte.

Existerande grupper är annan viktig orsak till möjliga begränsade resultat

eftersom detta inte kunde garanteras. Existerande grupper riskerar att falla i existerande roller i en social enhet och detta kan innebära att viss information som är viktig för studien inte tas upp eller utelämnas. Existerande grupper kan även påverka gruppdynamiken och influera andra vilket försvårar validiteten i informationen som ges (Kvale & Brinkmann, 1997; Morgan & Krueger, 1998).

Min erfarenhet av att objektivt leda som både moderator och observatör är ytterst begränsad och bygger enbart på teoretisk kurslitteratur. När studien saknar en helt oberoende diskussionsledare så är risken större att det som framgår av diskussionerna förvrängs eller sneddrivs, särskilt vid de tillfällen då deltagarnas åsikter skiljs åt. En liten grupp var dock till moderators fördel för minsta möjliga involvering i diskussionerna då en större grupper riskerar mer aktiva moderatörer (Kvale & Brinkmann, 1997; Morgan & Krueger, 1998).

Frågeguidens utformning var enkel men det betyder inte att samtliga deltagare har förstått frågorna utan risk för misstolkning och av den anledningen blir det svårt att garantera kvalitén på frågeguiden i och med en pilotstudie inte genomfördes. Av samtliga ovan nämnda förklarlingar kan jag inte dra några generella slutsatser.

Slutsats och vidare forskning

Ålder, utbildning, ras, inkomst, politisk tillhörighet, regionstillhörighet och religion är faktorer som korrelerar med attityderna till cannabis (Saieva, 2008). Dessa faktorer är några av de mångkomplexa bakomliggande orsaker som påverkar attityderna till cannabisdrogen (Månsson, 2015). Komplexitet är en del av forskningen men det gör det också svårare att dra några generella slutsatser. För att återkoppla till Bottorff et al. (2013) så bidrar förståelsen för individers uppfattningar och attityder till tabubelagda ämnen, till utvecklingen av mer konstruktiva och effektiva strategier att bemöta olika problem eller hinder i samhället.

För att det ens ska vara relevant att prata om proportioner så måste den typen av undersökningar ha större fokusgrupper, fler grupper och längre intervjuer med observatörer och med utgångspunkt att det är flest unga vuxna som använder drogen. Detta är dock väldigt kostsamt att genomföra i den volymen det behövs för att det ska gå att tänka i generella termer (Kvale & Brinkmann, 1997; Morgan & Krueger, 1998).

En del experter har börjat lyfta upp vikten av att förstå attityder och många av dem menar att attityderna är en av de avgörande faktorerna till ökningen av cannabisbruket. Det är dock oklart hur exakt denna kunskap kan hjälpa oss i praktiken. Att identifiera problemen och klargöra attitydernas direkta samband med problemen är nog initieringsfasen inför vidare forskning. Förhoppningsvis kommer vidare forskning hjälpa oss effektivisera narkotikalagarna och de strategier som behövs för att bemöta de problem som är kopplade till droger samt nå och fånga den målgruppen som inte är medveten om hälsoproblemen för och ett preventivt folkhälsoarbete.

Slutord

Den kvantitativa cannabisforskningen är överrepresentativ den kvalitativa när det kommer till cannabis. Fler har börjat intressera sig för den kvalitativa forskningen i fråga om attityder till droger. Detta eftersom cannabis har ökat i produktion och i bruk. Att förstå de faktorer och begränsningar bakom siffrorna fyller idag sitt kvalitativa forskningssyfte genom att förstå mänskligt beteende från ett holistiskt perspektiv.

Ett av de intressanta fynden i denna studie är att attityder påverkas direkt av huruvida en individ är rökare eller inte rökare. Om en person är rökare så innebär det med stor sannolikhet att personens attityd till cannabis är liberal och positiv. Faktorer som har en direkt inverkan på attityder som huruvida urvalet är rökare eller inte måste hållas under kontroll. I detta sammanhang är det intressant då syftet med studien var att undersöka attityder.

En annan intressant faktor som är värd att undersöka närmare är mörketalen som inte kommer fram i ljuset av den typen av forskning med hänsyn till ämnets känsliga natur och rädsla hos många. Bias kan även förekomma vid enkätundersökningar form av otydliga svar från deltagare som inte riktigt vågar att svara sanningsenligt. Detta mönster är ännu mer tydligt i den kvalitativa undersökningen då utsattheten som kan upplevas med tanke på ämnets känsliga natur, gör det svårt att dels rekrytera deltagare och dels att få valida data med hög tillförlitlighet. Att nå en specifik målgrupp med representativa urval är en förutsättning för en hög extern och intern validitet.

Att synen på cannabis har blivit mer liberal det senaste decenniet är något som bekräftas av fler experter och av resultaten som framgår av denna studie. En

viss ambivalens i attityderna kan dock undstrykas trots öppenheten bland deltagarna när det kommer till cannabis och legaliseringen. Denna ambivalenta inställning förklarar det komplexa i ämnets natur och tyder på en viss motstridighet. Vare sig det handlar om okunskap om de hälsofaktorer som cannabis medför, eller om det etiska dilemmat så kan det vara värt att titta närmare på de känslor som ligger bakom ambivalens i den typen av frågor. Om ett visst skadligt beteende kan bero på okunskap eller på oförmåga att uttrycka de egna känslorna, så kan vi med hjälp av detta fynd nå en bredare målgrupp i preventivt syfte.

De bakomliggande faktorer till attityderna vad det gäller cannabis är många och inte sällan komplexa. Det är samspelet mellan dessa faktorer som oftast skapar ett förhållningssätt. Lättillgängligheten av drogen, samhällsstrukturen, lagstiftningar, erfarenheter, miljö och media är de övergripande förklaringar bakom dessa attityder.

Referenser

- Bottorff et al.: Perceptions of cannabis as astigmatized medicine: *a qualitative descriptive study*. *Harm Reduction Journal*, doi 10.1186/1477-7517-10-2
- Centralförbundet för alkohol och narkotikaupplysning. (2014).
Drogutvecklingen i Sverige (CAN rapport, 2014:144). Stockholm:
CANs offentliga publikationer.
- Europeiska centrumet för kontroll av narkotika och narkotikamissbruk.
(2014). *Trender och utveckling* (Europeisk narkotikarapport, 2014).
Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå.
- Folkhälsomyndigheten. (2014). *Folkhälsan i Sverige* (Årsrapport, 2014).
Hämtad från <http://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/>
- Goldinger, B. (1986). *Tonårstiden: utvecklingen från förpubert till vuxen ålder*. Stockholm: Wahlström & Widstrand bokförlag.
- Kaufman, G. & Kaufman, A. (2010). *Psykologi i organisation och ledning*.
Lund: Studentlitteratur.
- Kvale, S. & Brinkman, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*.
Lund: Studentlitteratur.
- Morgan, D., & Krueger, R. (1997). *Planning focus groups (focus group kit)*.
New York: Sage Publications.
- National drug research institute. (2004). *Effects of the western Australian cannabis infringement notice scheme on public attitudes, knowledge and use, 2004*. web: www.ndri.curtin.edu.au.
- Nordegren, T. & Tunving, K. (1984). *Hasch, romantik och fakta*.
Stockholm: Prisma bokförlag.
- Nordic drug survey. (1995). *Use of cannabis and attitudes towards cannabis in the nordic countries, 1995*. Finland: nordisk alkoholutskrift vol. 13.
- Nilsson, B. & Hwang, P. (1996). *Socialpsykologi: utveckling och perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Ramström, J. (2009). *Skador av hasch och marijuana* (En genomgång av vetenskapliga studier publicerade till och med år 2008). Statens folkhälsoinstitut: 2009:13.
- Resko, S. (2014). Public perceptions and attitudes towards adolescent marijuana

- statewide survey. *Results of a statewide survey*, doi 10.1177/2158244013518055
- Saieva, A. (2008). Marijuana legalization: Americans' attitudes over four decades. *A thesis in the degree of master of science*, department of sociology in the college of sciences at the university of central florida, 2008.
- Shaughnessy, J. J., Zechmeister, E. B. & Zechmeister, J. S. (2012) *Research methods in psychology* (9. uppl.). Singapore: The McGraw-Hill companies
- Svensson, T. (1992). *Människan, interaktion och social omgivning. En grundbok i socialpsykologi*. Malmö: Eklund förlag.
- Sveriges Riksdag. (1968). *Narkotikastrafflag* (Svensk författningssamling 1968:64). Hämtad från https://www.riksdagen.se/sv/Dokument-Lagar/Lagar/Svenskforfattningssamling/Narkotikastrafflag-196864_sfs-1968-64/
- United nations office on drugs and crime. (2014). *World drug report* (Division for policy analysis and public affairs, 2014). Vienna: United nations publication, sales no. e.14.xi.7.
- Wallskär, H. (2011). Cannabis: om spridningen, skadeeffekterna, sambanden med tobak och hur missbruk kan förebyggas. Hämtad från <http://www.folkhalsomyndigheten.se/publicerat-material/publikationer/CANNABIS--om-spridningen-skadeeffekterna-sambanden-med-tobak-och-hur-missbruk-kan-forebyggas/>